

УДК 811.161.2'373.2

DOI 10.35433/philology.2(100).2023.278-287

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ СУЧАСНИХ КІНОФІЛЬМІВ

А. М. Янчишин*

Статтю присвячено вивченню власних назв художніх фільмів крізь призму функціонування. Досліджувану тему актуалізовано низкою чинників, із-поміж яких – зацікавленість мовознавців у процесах номінації кінофільмів, зокрема активізацією типологічних досліджень власних назв кінофільмів як своєрідних щодо функцій, структури, деривації, семантико-мотиваційної твірної основи заголовків та розвитку української кіноіндустрії. Власні назви художніх фільмів зараховуємо до особливих, маловивчених денотатів. Ми зафіксували 364 власні назви художніх кінофільмів, які увійшли в прокат з 2014 року.

У праці простежено основні тенденції функціонування власних назв художнього фільму як складника ідеонімії. Власні назви такого типу ми вивчали з погляду жанрової специфіки досліджуваного матеріалу. Відповідно до цього встановили місце та роль поняття "кінофільмонім" в українській ономастиці, продуктивні типи таких назв, їхню структурну організацію, словотворчий потенціал та семантику твірної основи.

Проаналізувавши такі власні назви, зазначимо, що, сьогодні одним із найпопулярніших жанрів українського кіно є драма, зокрема комедія. Відповідно до структурної організації кінофільмонімів варто відзначити високу продуктивність складених назв. Саме такі результати, на нашу думку, безперечно пов'язані з особливостями функційного навантаженням назви-заголовку як складової цілісного твору. Словотворення досить-таки пов'язане зі структурою назви, саме тому продуктивність також тяжіє до лексико-семантичного словотворення – синтаксичного способу словотворення. Семантика твірної основи власних назв такого типу відзначається продуктивністю відапелятивних дериватів, зокрема багатокomпонентних.

У подальшому вбачаємо потребу вивчення інших класів фільмонімів як особливих структурних елементів онімного простору сучасної української літературної мови.

Ключові слова: власна назва, деривація структура, ідеонім, кінофільмонім, назва-заголовок, семантика, фільмонім, функціонування.

* кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української філології
(Хмельницький національний університет)
apatolii_yanchyshyn@ukr.net
ORCID: 0000-0002-6821-2152

PECULIARITIES OF PROPER NAMES OF MODERN CINEMA FILMS FUNCTIONING

Yanchyshyn A. M.

The article is devoted to the study of the proper titles of feature films, through the prism of functioning. The topic under study has been updated by a number of factors, among which is the interest of linguists in the processes of nomination of films, in particular, the activation of typological studies of the proper titles of films as peculiar in terms of functions, structure, derivation, semantic and motivational basis of titles and the development of the Ukrainian film industry. We consider the proper names of feature films to be special, little-studied denotations. We recorded 364 titles of feature films that have been released since 2014.

In the work, the main tendencies of the functioning of the proper titles of the feature film as a component of ideonymy have been traced. We studied proper names of this type from the point of view of the genre specificity of the researched material. In accordance with this, the following were established: the place and role of the concept of 'film' in Ukrainian onomastics, productive types of such names, their structural organization, word-forming potential and semantics of the creative basis of such names.

Having analyzed such proper names, it is worth noting that, today, drama, in particular – comedy, is one of the most popular genres of Ukrainian cinema. In accordance with the structural organization of films, it is worth noting the high productivity of compound names. Such results, in our opinion, are undoubtedly related to the peculiarities of the functional load of the title-heading as a component of a complete work. Word formation is quite connected with the structure of the name, which is why productivity also gravitates towards lexical-semantic word formation due to the syntactic way of word formation. The semantics of the creative basis of proper names of this type are characterized by the productivity of appellative derivatives, in particular multi-component ones.

In the future, we see the need to study other classes of filmonyms, as special structural elements of the onymic space of the modern Ukrainian literary language.

Keywords: proper name, derivation structure, ideonym, film, name-title, semantics, filmonym, functioning.

Постановка наукової проблеми.

Специфіка вивчення власних назв кінофільмів має сьогодні неабиякий потенціал. Оскільки власні назви такого типу, функціонуючи в просторі й часі, створюють унікальну художню модель життя у всьому різноманітті її проявів і поряд із художньою літературою, публіцистикою, безпосереднім спілкуванням із носіями мови є джерелом мовознавчої та культурознавчої інформації [2: 103]. Зараз кіноіндустрія має розгалужену структуру, що проявляється в різноманітті жанрової специфіки, яка безпосередньо проявляється й у вивченні такого денотата з погляду ономастики. Так склалося, що власні назви різних полів вивчають із різною інтенсивністю. Антропоніми, топоніми досліджують досить активно, що не можна сказати про ідеоніми, до складу яких і входять власні назви кінофільмів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Власні назви кінофільмів були об'єктом досліджень Ю. І. Дідур, Н. Б. Іваницької, О. Ю. Карпенко, О. В. Пеліної, М. М. Торчинського, М. М. Цілини та ін. Проте варто зазначити, що науковці здебільшого описують дотично теоретико-методологічні аспекти вивчення власних назв кінофільмів, працюють над удосконаленням технології перекладу онімів такого типу, але комплексного дослідження власних назв художніх фільмів немає, що й підтверджує актуальність нашого дослідження.

Актуальність нашої статті визначається кількома факторами: 1) зацікавленістю науковців у процесах назвотворення кінофільмів як специфічної позамовної реалії, 2) активізацією типологічних досліджень власних назв кінофільмів як своєрідних щодо функцій, структури, деривації, семантико-

мотиваційної твірної основи заголовків, 3) розвитком української кіноіндустрії.

Постановка завдання. Мета дослідження – комплексне вивчення власних назв художніх фільмів крізь призму функціонування.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) з'ясувати сутність поняття "кінофільмонім" на матеріалі ідеонімів; 2) зібрати, описати номінації кінофільмів; 3) дослідити структурні, дериваційні та семантичні особливості власних назв такої конструкції.

Об'єкт дослідження – власні назви художніх фільмів. Предмет дослідження – закономірності структурування, творення та функціонування українських художніх фільмів.

Джерельною базою є 364 українських художні фільми, які увійшли в прокат із 2014 року.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

М. М. Цілина зазначає: "На рубежі XIX–XX ст. перші кроки в Україні робить кіно. З 1907 року в більших українських містах починають організовуватись приватні ательє, де створювався перший кінопродукт. Із появою таких мистецьких творів з'являється і відповідна лексика на їх позначення, що в науковій літературі має термін фільмонім" [8: 136]. Із часом варто наголосити на розширенні меж самого терміна, який сьогодні розуміємо як "...власну назву фільму ("[англ. film – плівка] – 1) кінокартина; 2) кінострічка із зафіксованими на ній зображеннями та записом звуку" [9: 16]. Будь-який клас онімного простору тяжіє до систематизації, тобто повинен мати чітку градацію, підкорятися всім законам як, власне, мовознавства, так і дотичних галузей, до яких тяжіє. Досить ґрунтовно описав класифікацію власних назв такої конструкції М. М. Торчинський. Автор у монографії "Структура онімного простору сучасної української літературної мови" серед переліку

термінології виокремлює й кінофільмонім та зазначає, що це власна назва художнього кінофільму: "Аврора" [7: 120–121].

Проте варто зазначити, що кожен із цих класів відповідно до ознак певного фільму має свою жанрову градацію, саме тому ми пропонуємо розглядати в нашій статті поняття "кінофільмоніма" більш розширено.

Під час дослідження власних назв художніх фільмів досить високою продуктивністю відзначаються оніми на позначення драматичних візуалізованих картин, зокрема 219 (37,57%), до прикладу: "Анлантида", "Настроювач", "Це я". Водночас варто зазначити, що жанр драми є особливим та передбачає виокремлення картин "власне драми", яких ми зафіксували 133 (37,57%): "У затишку білих акацій", "Пісня пісень", "Чорний козак". Онімів на позначення драматичних творів, у яких засобами гумору та сатири викривають негативні суспільні та побутові явища, розкривають смішне в навколишній дійсності людини чи живої істоти, тобто комедій, ми зафіксували 74 назви (20,9%): "Все буде ОК! Новорічна казка для дорослих", "Мої думки тихі", "Політ золотої мушки". Власних назв кінофільмів, у яких розкрито духовний і чуттєвий світ героїв в особливо яскравих емоційних обставинах на основі контрастів: добро і зло, любов і ненависть, що супроводжуються трагічними сценами та здебільшого закінчуються "хепі-ендом", – 12 (3,39%): "Листи з минулого", "Тепер я буду любити тебе", "Шамара".

Періодично трапляються власні назви художніх творів, які спрямовані викликати почуття страху, непевності, паніки; таких онімів ми нарахували 55 (15,11%), до прикладу: "Егрегор", "Загублене місто", "Тік страху". Серед них варто відзначити відеокартини, у яких сюжет складається з напружених епізодів здебільшого глядача "лякають" несподівано, що викликає почуття підвищеної тривоги й очікування чогось жахливого, ці картини весь час наростають. Кінофільмонімів такого

типу ми зафіксували 22 (5,8 %): "Поки ми спимо", "Синевир", "Штольня". Майже такою ж частотністю відзначаються оніми на позначення фільмів у жанрі містики, які відрізняються від попередніх наявністю надприродних сутностей – 21 (5,71 %): "Ефір", "Мислителі", "По той бік". Значно менше фіксуємо фільмів-трилерів, тобто емоційний фон створює зміст композиційно пов'язаних фрагментів, у яких герой проходить випробування на межі людських можливостей. Власних назв такого типу ми зафіксували 10 (2,74 %): "Брама", "Морена", "Чорний козак".

Власних назв фільмів, в основі яких висвітлено певні історичні події, котрі зазнали певної переоцінки, переосмислення, відзначаємо 29 (7,97 %), до прикладу: "Король Данило", "Крути 1918", "Поводир".

В основі жанрів фантастики та фентезі є надприродне освоєння світу, всесвіту, видумане, основна мета яких – не викликати емоції страху або захоплення. Власних назв такого типу фіксуємо 24 (6,59 %): "Дух Лісу", "Урок магії", "Чарівні історії". Варто відзначити відмінності стосовно таких жанрів. В основі фантастичного фільму – форма зображення навколишнього світу, у ній створена несумісна з дійсністю картина Всесвіту, але на основі реальних уявлень про неї (13; 3,57 %): "Бобот та енергія Всесвіту", "Мислителі", "Номери". Щодо жанру фентезі, то це різновид фантастики, у творах якого відображено вигадані події, які логічно пояснити не можна; онімів такого виду ми зафіксували 11 (3,02 %): "Все заради мрії", "Пекельна Хоругва, або Різдво Козацьке", "Урок магії".

Рідше трапляються кінофільмонами жанру пригоди, тобто власні назви художніх фільмів, в основі яких – непередбачений, несподіваний випадок у житті; подія, яка трапилася під час подорожі, мандрівки, часто пов'язана з ризиком. Власних назв такого типу ми занотували 22 (6,04 %):

"Іван Сила", "Легенда Карпат", "Максим Оса: золото Песиголовця".

Найнижчою продуктивністю відзначаємо власні назви художніх фільмів, що поєднує в собі драматичний жанр фільму разом з нестримними діями: бійки, автомобільні переслідування, вибухи, стрілянину і таке інше. Онімів такого типу ми зафіксували 17 (4,67 %), до прикладу: "Безславні кріпаки", "Спадок брехні", "Холодна кров".

Під час вивчення власних назв художніх фільмів як складника онімного простору варто звернути увагу на структурну організацію таких онімів.

Незважаючи на значну кількість наукових праць і простоту групування пропріативів за будовою, існують неоднакові підходи до цього процесу, внаслідок чого ми отримуємо різні дані. На це вказував М. М. Торчинський, зауважуючи, що "певне ототожнення структурної типології онімів з іншими, передусім словотвірною, мотиваційною, за формою, походженням зумовлює їх часткове ускладнення або спрощення", та запропонував поділ власних назв на прості, складні і складені [7; с. 445]. Усі власні назви за структурою поділяємо на прості, складні та складені.

Високою продуктивністю характеризуються кінофільмонами складеної конструкції. Традиційно до складених відносять дво- та багатослівні оніми, які, зокрема, поділяються на оніми-словосполуки, оніми-словосполучення та оніми-фрази [7; с. 234], причому під першими М. М. Торчинський розуміє поєднання повнозначної частини мови зі службовою, переважно з прийменником, до других відносить безприсудкові структури сурядного чи підрядного типу, а до третіх – предикативні конструкції. Онімів такого типу ми зафіксували 337 (92,58 %): "Безславні кріпаки", "Непотрібні речі", "Казка старого мельника".

Оніми такої конструкції найчастіше трапляються серед драм-кінофільмів –

208 (57,14 %), наприклад: "Вчитель німецької", "Звичайна справа", "DZIDZIO Перший Раз". Серед них власне драми (129; 5,22 %): "Герой мого часу", "Гості мого дому", "Легенда Карпат"; комедії (69; 18,95 %): "11 дітей Моршина", "8 кращих побачень", "DZIDZIO Контрабас", мелодрами (9; 2,47 %): "Листу з минулого", "Люби мене", "Тепер я буду любити тебе".

Майже втричі менше назв кінофільмів, які описують почуття "страх", онімів такого типу ми зафіксували 47 (12,91 %). Найчастіше у цій групі трапляються фільми-жахи – 18 (4,94 %): "В чорній-чорній кімнаті", "Лиса гора", "По той бік Стефки" та містика (18; 4,94 %) "Та, що бачить завтра", "Той, хто не спить", "Янголи помирають на світанку", рідше є трилери (9; 2,47 %) "13-й автобус", "Глюзія контролю", "Холодна кров".

Історичних кінофільмонімів є 24 (6,59 %) "Захар Беркут", "Король Данило", "Фортеця Хаджибей".

Власних назв художніх фільмів із основою "вигадане" – 21 (5,76 %) одиниця: "Казка старого мельника", "Непотрібні речі", "Фокстер і Макс".

Зокрема, це назви кінокартин фантастичного спрямування 12 (3,3 %) "Бобот та енергія Всесвіту", "Загублене місто", "Непотрібні речі" та 9 (2,47 %) фільмів-фентезі, до прикладу: "Дух Лісу", "Лісова пісня. Мавка", "Урок магії".

Такою є самою продуктивністю прослідковуються власні назви фільмів-пригод, зокрема 21 одиниця (5,77 %): "Все заради мрії", "Легенда Карпат", "Пекельна Хоругва, або Різдво Козацьке".

Найнижчою продуктивністю відзначаємо фільми-бойовики (16; 4,4 %) "Спадок брехні", "Холодна кров", "Шляхетні волоцюги".

До простих (одночленних) власних назв належать ті, що складаються з однієї лексеми, яка містить просту основу, оформлену за лексико-граматичним типом іменника чи прикметника в чоловічому, жіночому чи середньому роді [4: 128].

Варто зазначити, що власних назв художніх фільмів такого типу ми зафіксували небагато – 17 одиниць (4,67 %): "Глюзія", "Номери", "Яхта". Серед них найчастіше трапляються власні назви драм, зокрема комедій 5 (1,37 %): "Генделік", "Жучок", "Трубач"; мелодрам 3 (0,82 %): "Зрадник", "Попутні", "Свінгери"; та власне драм 2 (0,55 %): "Атлантида", "Шнурки". Рідше трапляються власні назви фільмів, в основі яких, є поняття "страх" – 8 (2,2 %), зокрема, це жахи (4; 1,1 %): "Дім", "Синевир", "Штольня", містика (3; 0,82 %): "Брама", "Егрегор", "Ефір"; трилер (1; 0,27 %): "Сторонній". Нижчою продуктивністю відзначаються оніми на позначення історичних фільмів (4; 1,1 %): "Гетьман", "Дібук", "Зрадник". Майже із такою ж частотністю фіксуємо кінофільм оніми, в основі яких є поняття "вигадане" (3; 0,82 %): 2 фентезі (0,55 %): "Вій", "Дух"; та 1 (0,27 %) фільм-фантастика: "Мислителі".

Власні назви складної структури, тобто складні найменування, до яких належать однослівні двокореневі чи багатоосновні слова, що можуть бути власне композитами або аббревіатурами [7: 445] не відзначаються продуктивністю. Таких кінофільмонімів ми зафіксували лише 4 одиниці, що становить 1,1 %. Серед них 2 фільми-драми: "Донбас-1", "Січень-березень"; 1 історичний фільм: "У-777" та 1 бойовик: "ТУ-666".

Для розуміння природи утворення й функціонування назви важливою є думка К. Й. Галаса про часові межі, спосіб творення, початкову форму й різні етапи існування оніма, що має на кожному з них одну і ту ж сутність при помітних відмінностях у чомусь [11: 109].

Дослідники зауважують, що незалежно від рівня розвитку дериватології, завжди можна визначити, чи похідне слово утворене за допомогою словотвірного форманта, шляхом певної трансформації твірної основи (морфологічний спосіб творення), чи шляхом набуття нового

значення, без зміни структури твірного слова (лексико-семантичний спосіб творення) [7: 357–358].

Отже, усі кінофільмоніми за словотвірними ознаками ми поділяємо на дві групи: утворені лексико-семантичним чи морфологічним способами, причому лексико-семантична деривація переважає над морфологічною.

Власних назв художніх фільмів, утворених лексико-семантичним способом деривації, ми зафіксували 355 одиниць, що становить 97,52 %. До прикладу: *"Брати. Остання сповідь"*, *"Будинок "Слово"*, *"В радості, і тільки в радості"*.

Серед власних назв такого типу найвищою продуктивністю відзначається синтаксичний спосіб словотворення – 332 оніми (91,21 %): *"Гіркі жнива"*, *"Гірська жінка: на війні"*, *"Гніздо горлиці"*.

Водночас 206 (56,59 %) одиниць фіксуємо серед драм, до прикладу: власне драм – 129 (35,44 %): *"Григорівський синдром"*, *"Давай, танцюй!"*, *"Загублене місто"*; комедій – 69 (18,96 %): *"Гості мого дому"*, *"Інь, і що з цим робити"*, *"Мир вашому дому!"*; мелодрам – 9 (2,47 %): *"Листи з минулого"*, *"Пісня пісень"*, *"Тепер я буду любити тебе"*.

Майже вчетверо рідше трапляються оніми на позначення художніх фільмів, що викликають страх, – 48 (13,19 %): *"Брати. Остання сповідь"* *"Пік страху"*, *"Чорний козак"*. Серед них – 18 фільмів-жахів (4,94 %): *"В чорній-чорній кімнаті"*, *"Поки ми спимо"*, *"Щоденник вбивці"*; таку саму частотність мають фільми-містики: *"Дивні звуки з гори"*, *"По той бік"*, *"Янголи помирають на світанку"*; трилери (9; 2,47 %): *"Загублене місто"*, *"Спадок брехні"*, *"Холодна кров"*.

Історичних художніх фільмів ми відзначили лише 24 назви (6,69 %): *"Гіркі жнива"*, *"Пекельна Хоругва, або Різдво Козацьке"*, *"Чужа молитва"*.

Майже з однаковою частотністю трапляються назви кінофільмів, в основі яких є вигадане. Серед них фіксуємо оніми на позначення

фантастичних фільмів (12; 3,3 %): *"Бобот та енергія Всесвіту"*, *"Загублене місто"*, *"Непотрібні речі"*; містичних фільмів – 9 (2,47 %): *"Все заради мрії"*, *"Тільки диво"*, *"Урок магії"*; фільми-пригоди – 21 (5,8 %): *"Люби мене"*, *"Мої думки тихі"*, *"Пригоди в лісі"*.

Найменшою продуктивністю відзначаються власні назви художніх фільмів-бойовиків – 14 (3,84 %): *"Гірська жінка: на війні"*, *"Конкурсант. Смертоносне шоу"*, *"Спадок брехні"*.

У межах вивчення власних назв лексико-семантичного способу словотворення значно рідше фіксуємо власне семантизацію (21; 5,77 %). Серед них виокремлюємо онімізацію та трансонімізацію. Зі свого боку, більшість назв зазнала явища онімізації, тобто апелюючи перейшли до розряду власних назв. Денотатів такого типу ми зафіксували 14 (3,85 %): *"Ефір"*, *"Межа"*, *"Штольня"*. Трансонімізованих назв відзначено 7 (1,92 %): *"Вій"*, *"Донбас"*, *"Івана Купала"*.

Для кінофільмонімів не характерн плюралізація, оскільки власних назв такого типу зафіксовано лише 2 (0,6 %), зокрема, це назва фільм-фантастика *"Номери"* та трилер *"Мислителі"*.

Морфологічний спосіб творення має такі різновиди: афіксальний, безафіксний, складання (часто комбінується з афіксацією, утворюючи комбінований, змішаний, підвид), конверсія [СОПУМ, с. 377]. Зокрема, складання – 5 (1,37 %): аббревіатур 2 (0,6 %): *"ІНО"*, *"У-777"* та 2 (0,6 %) словоскладання: *"Причина-1"*, *"Січень – Березень"*; основоскладання (1; 0,27 %): *"Стрімголов"*.

Проте варто зазначити, що він не має високої продуктивності, оскільки ми зафіксували лише 3 (0,86%) такі назви, що має ознаки афіксального способу словотворення. І це 2 суфіксальних оніми, серед яких усі комедії: *"Ржака"*, *"Сотка"*; а також лише 1 префіксальну назву, яка представлена номінацією драми, – *"Відблиск"*.

Лише 3 назви описують поняття складання з погляду словотвореннями, серед них – "ІНО", "ПЕТРИВКА-РЕКВІЄМ", "У-777". Як бачимо більшість із таких назв утворені аббревіацією (2; 0,55 %) та словоскладанням (1; 0,27 %).

Під час дослідження власних назв будь-якого ономастичного класу варто наголосити й на семантиці твірних основ, яку вважають одним із визначальних критеріїв дослідження.

Лексико-семантична класифікація – це наслідок етимологічного аналізу матеріалу, що впливає з його особливостей. Однак покладений здавна в основу наукових класифікацій принцип поділу на дві основні групи: а) назви, утворені від загальної лексики; б) назви, утворені від власних назв, що, по суті, набув статусу традиційного, починаючи з перших наукових лінгвістичних робіт у галузі ономастики О. Селіщева, В. Ташицького, І. Дуріданова, можна цілком адекватно вважати базою лексико-семантичного аналізу [5: 18].

Відапелятивний онім – це власна назва, утворена від апелятивного слова або словосполучення (субстантива, ад'єктива, дієслова і т. п.) без деривації, з деривацією, складанням і т. д. [7: 179]. Кінофільмонімів такого типу ми зафіксували 202 (55,49 %): "Генделік", "Давай не сьогодні", "Зустріч однокласників".

Варто зазначити, що власні назви такого типу мають як однокомпонентну структуру (99; 21,2 %): "Ізі", "Ржака", "Східняк", так і багатокомпонентну (133; 44,01 %): "Кобзар. Історія однієї книги", "Крапка в кінці роману", "Мої думки тихі".

Багатокомпонентні назви безпосередньо представлені власними назвами художніх фільмів, утворених за такими схемами:

- прикметник + особа (27; 10,16 %): "Чарівна балерина", "Чутливий міліціонер", "Шляхетні волоцюги";

- прикметник + предмет (поняття) (21; 8,51 %): "Зелена кофта", "Скажене весілля", "Холодна кров";

- означення, виражене іменником, + поняття (16; 7,14 %): "Спадок брехні", "Пік страху", "Ціна правди";

- прикметник + поняття (9; 5,22 %): "Найкращі вихідні", "Осінні спогади", "Скажене весілля";

- числівник + поняття (6; 4,4 %): "5 терапія", "13-й автобус", "П'ять хвилин";

- прикметник + географічний термін (2; 0,55 %): "Загублене місто", "Сторожова застава";

- займенник + назва істоти (1; 0,27 %): "Наші котики".

Власні назви такого типу є складеними структурами ускладненого типу, до них може входити необмежена кількість лексем, проте сполучення слів виконують однакову комплексну функцію та не виходять за межі лексико-семантичної організації назв-заголовків. Саме тому ми їх розглядаємо в цьому аспекті як описові назви, яких ми нарахували 51 (14,01 %) одиницю.

Серед них є прості назви-речення різних типів (39; 10,71 %): "Мир вашому дому!", "Тепер я буду любити тебе", "Ти мене кохаєш?" та складні, подвійні (12; 3,3 %): "Брати. Остання сповідь", "Все буде ОК! Новорічна казка для дорослих", "Українська нова хвиля: красиві двадцятилітні".

Однокомпонентні власні назви художніх фільмів мотивує низка твірних основ, зокрема представлених різними групами слів.

Варто звернути увагу на кінофільмоніми, в основі яких антропоцентричне спрямування. Серед них часто фіксуємо назви, що походять від професій, виду занять людини (36; 9,89 %), до прикладу: "Трубоч", "Продюсер", "Штангіст"; скупчення людей різного спрямування (2; 0,54 %), до прикладу: "Плем'я", "Толока". Періодично наявні оніми на позначення характеристики стану, почуття (31; 9,06 %): "Ніжність", "Передчуття", "Ілюзія". Інколи трапляються й денотати на позначення життєдіяльності людини (2; 0,54 %): "Пульс", "Жива". Періодично фіксуємо й оніми, твірною основою яких є

сукупність предметів, виробів (із тканини, хутра, шкіри), створених людьми, якими покривають тіло або їх частини (2; 0,54 %): *"Берци", "Шнурки"*.

В основі власних назв художніх фільмів наявні апелятиви на позначення приміщень різного призначення та їх функціонального застосування (2; 0,54 %): *"Дім Ломбард"*; їхніх складових частин (13; 3,57 %): *"Брама", "Двері", "Кредис"*.

Малопродуктивними є номінації, яких ми зафіксували лише по 2 одиниці. Серед них – відзоолексемні назви: *"Жучок", "Метелик"*; просторові поняття: *"Відблиск", "Панорама"*; в основі яких є числівники: *"Сотка", "Трое"*.

Одинично реєструємо номінації, похідні від назв стихій: *"Ефір"*; страв: *"Кров'янка"*; музичних інструментів: *"Віолончель"*; явищ природи: *"Іній"*; рослин та їх частин: *"Коріння"*.

Власних назв фільмів, що мають комбіновану семантику, ми зафіксували 147 (40,38 %): *"Моя Русалка, моя Лорелай", "Пригоди, Роуд-муві", "Шлях Самурая"*.

Серед власних назв із комбінованою семантикою, у зв'язку тим, що всі пропріативи кваліфікують як іменники, частини мови розрізняються лише в апелятивах, а в онімах диференціація відбувається на основі їхньої належності до певних онімних полів [11: 441]. Відповідно, виділяємо такі типи власних назв із комбінованою семантикою, в основі яких є апелятив та:

- антропоніми (62; 17,03 %): *"Моя бабуся Фанні Каплан", "Оператор Вікторія", "Поліна і таємниця кіностудії"*;

- топоніми (48; 13,19 %): *"Люби мене, Україна", "Легенда Карпат", "Король України"*;

- зооніми (36; 9,89 %): *"Баллу. Житель лісу", "Урсус. Кавказький бурий ведмідь", "Міа та білий лев"*;

- хрононіми (1; 0,27 %): *"Ніч святого Валентина"*.

Наступна група власних назв художніх фільмів щодо семантики твірної основи є – відапелятивні

номінації. Зокрема, це однокомпонентні кінофільмоніми (10; 3,64 %), серед них – 5 відтопонімних назви (1,37 %: *"Атлантида", "Донбас", "Синевир"*); 3 відперсонімних (0,82 %: *"Гомер", "Мамай", "Шамара"*); 2 відбібліонімних (0,54 %: *"Вій", "Тіні забутих предків"*).

Двокомпонентні (5; 1,37 %) кінофільмоніми здебільшого пов'язані з антропонімами, персонімами: *"Іван Сила", "Максим Оса", "Олександр Довженко"*.

Отже, варто відзначити, що власні назви художніх фільмів – особливий складник сучасної ономастичної науки. Кінофільмоніми входять до фільмонімів, їх вивчають у межах ідеоонімів. Продуктивність власних назв безпосередньо пов'язана з попитом на ринку кінопрокату відповідно до жанрової специфіки певного виду. Саме тому варто розглядати такі назви, що, по суті, є заголовками, комплексно, відповідно до дотичних галузей науки. З огляду на зазначене поділимо такі власні назви художніх фільмів на: назви, що пов'язані з поняттям "драма", сюди зараховуємо власне драми, комедії, трагедії, мелодрами; оніми, які описують почуття "страх", тобто це такі жанри, як жах містика, трилер; фільми з основою "вигадка": фантастика, фентезі; історичні кінокартини, бойовики та пригоди. Проаналізувавши такі власні назви, зазначимо, що сьогодні популярні драми, а точніше – комедії. Відповідно до функціонування власних назв такого типу з погляду ономастики варто відзначити превалювання складених назв. Такі тенденції, безперечно, пов'язані зі смисловим та функціональним навантаженням назви-заголовка як складової цілого тексту-фільму. Дериваційні атрибути досить-таки пов'язані зі структурою назви, саме тому продуктивність тяжіє до лексико-семантичного словотворення завдяки синтаксичному способу словотворення. Цікава семантика твірної основи власних назв такого типу, що проявляє

продуктивність безпосередньо як показувати нові функціональні
відапелятивна, зокрема можливості, що дасть змогу поповнити
багатокомпонентна. прогалини у вивченні малодосліджених
Перспективи вбачаємо у вивченні галузей української ономастики.
інших класів фільмів, які будуть

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Горшкова В. Є. Назва фільму як одиниця перекладу і складова образу-змісту. Ірпінь: ІГЛУ, 2014. С. 26–37.
2. Іваницька Н. Б. Англомовні фільмоніми в українському перекладі. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Т. 32 (71). № 4. Ч. 2. С. 103–111.
3. Карпенко О. Ю. Проблеми сучасної ономастичної термінології. *Слов'янський збірник*. Чернівці: Букрек, 2014. С. 28–34.
4. Ляшенко Р. О. Мікротопонімія Кіровограда: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 2008. 192 с.
5. Михальчук О. І. Мікротопонімія Підгір'я: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1998. 219 с.
6. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія: (Проект). *Повідомлення Української ономастичної комісії*. Київ: Наукова думка, 1966. Випуск 1. С. 24–43.
7. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький: Авіст, 2008. 548 с.
8. Цілина М. М. Українські ідеоніми ХХ ст. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). Випуск 7. 2017. С. 134–142.
9. Цілина М. М. Сутність ідеоконцепту в українських радянських фільмонімах золоті колекції вітчизняного кіно. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія: Мовознавство. 2015. Т. 23. Вип. 21 (1). С. 83–86.
10. Янчишин А. М. Власні назви промислових товарів: типологія, походження і функціонування: дис. канд. філол. наук: 10.02.01. Черкаси, 2019. 356 с.
11. Янчишина Я. В. Мікротопонімія Центральної Хмельниччини: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Вінниця, 2021. 296 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Horshkova, V. Ye. (2014). Nazva filmu yak odynytsia perekladu i skladova obrazu-zmistu [The name of the film as a unit of translation and a component of the image-content]. Irpin: IHLU. P. 26–37. [in Ukrainian].
2. Ivanytska, N. B. (2021). Anhlomovni filmonimy v ukrainskomu perekladi [English film names in Ukrainian translation.]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu im. V. I. Vernadskoho*. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka. Vol. 32 (71). No. 4. Part 2. P. 103–111. [in Ukrainian].
3. Karpenko, O. Yu. (2014). Problemy suchasnoi onomastychnoi terminolohii [Problems of modern onomastic terminology]. *Slov'ianskyi zbirnyk*. Chernivtsi: Bukrek. P. 28–34. [in Ukrainian].
4. Liashenko, R. O. (2008). Mikrotoponimiia Kirovohrada [Microtoponymy of Kirovohrad]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Kharkiv. 192 p. [in Ukrainian].
5. Mykhalchuk, O. I. (1998). Mikrotoponimiia Pidhir'ia [Microtoponymy of Pidhirya]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Kyiv, 1998. 219 p. [in Ukrainian].
6. Nimchuk, V. V. (1966). Ukrainska onomastychna terminolohiia: (Proekt) [Ukrainian onomastic terminology: (Project)]. *Povidomlennia Ukrainiskoi onomastychnoi komisii*. Kyiv: Naukova dumka. Iss. 1. P. 24–43. [in Ukrainian].

7. Torchynskiy, M. M. (2008). *Struktura onimnoho prostoru ukrainskoi movy: monohrafiia* [The structure of the nominal space of the Ukrainian language]. Khmelnytskyi: Avist. 548 p. [in Ukrainian].
8. Tsilyna, M. M. (2017). *Ukrainski ideonimy XX st.* [Ukrainian idioms of the 20th century] *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Serii 8. Filolohichni nauky (movoznavstvo i literaturoznavstvo). Iss. 7. P. 134–142.* [in Ukrainian].
9. Tsilyna, M. M. (2015). *Sutnist ideokontseptu v ukrainskykh radianskykh filmonimakh zolotoi kolektsii vitchyznianoho kino* [The essence of the ideological concept in the Ukrainian Soviet film names of the golden collection of domestic cinema]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii: Movoznavstvo. Vol. 23, Iss. 21 (1). P. 83–86.* [in Ukrainian].
10. Yanchyshyn, A. M. (2019). *Vlasni nazvy promyslovykh tovariv: typolohiia, pokhodzhennia i funktsionuvannia* [Proper names of industrial goods: typology, origin and functioning]: *dys. kand. filol. nauk: 10.02.01. Cherkasy. 356 p.* [in Ukrainian].
11. Yanchyshyna, Ya. V. (2021). *Mikrotoponimiia Tsentralnoi Khmelnychchyny* [Microtoponymy of Central Khmelnytskyi]: *PhD(c) thesis: 10.02.01. Vinnytsia. 296 p.* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії: 26.04.2023

Схвалено до друку: 26.05.2023